

Lietuvos žmogaus teisių koordinavimo centras

Laisvės pr.60, LT-05120 Vilnius

El.p.: komitetas@lzta.lt; pasakos12@gmail.com; romualdas.povilaitis@gmail.com; .stoskus@yahoo.com

Tel.: ; 869913084; 869996923; 868843356; 8-52608939

Lietuvos Respublikos Prezidentui Gitanui Nausėdai
Lietuvos Respublikos Seimo pirmininkei
Lietuvos Respublikos Seimo nariams
„Respublikonų“ bendrijai LR Seimo TS-LKD frakcijos sudėtyje
Valstybinės lietuvių kalbos komisijos pirmininkei
Valstybinės kalbos inspekcijai

Kopijos:

Lietuvos Respublikos Generalinei prokuratūrai
Valstybės saugumo departamentui
Lietuvos Respublikos Kultūros ministrui
Lietuvos administracinių ginčų komisijai
Vilniaus rajono savivaldybei

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ KOORDINAVIMO CENTRO KREIPIMASIS

DĖL VALSTYBĖS VADOVŲ PRIIMTOS PRIEŠAIKOS SAUGOTI LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJĄ

2023 m. rugpjūčio 20 d.

Kreipimosi esmė

Valstybinės kalbos inspekcijos (VKI) viršininkas Audrius Valotka portale delfi.lt publikacijoje „*Dėl lenkiškų vietovardžių pavadinimų Vilniaus rajone*“ informavo Lietuvos Respublikos valstybės vadovus ir visuomenę, kad Vilniaus rajone esantys lenkiški Bieliškės ir Ažulaukės kaimų užrašai – „Bieliszki“ ir „Orzełówka“ – turi būti pašalinti [1]. VKI viršininko nuomone, šie užrašai ne tik žymi istorinę lenkų okupacinę teritoriją, bet ir pažeidžia Lietuvos įstatymus – „Lietuvoje gali būti tik lietuviški vietovardžiai. Tai reglamentuoja valstybinės kalbos įstatymas ir, apskritai, yra bendra tokia europinė praktika“.

VKI yra įpareigojusi Vilniaus rajono savivaldybę minėtus lenkiškus vietovardžių užrašus prie Bieliškės ir Ažulaukės kaimų („Bieliszki“ ir „Orzełówka“) pašalinti. Tačiau savivaldybė atsisakė tai padaryti, motyvuodama tariamomis Tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvencijos nuostatomis, nors šiuo klausimu Lietuvos teismai jau yra priėmę analogiškus sprendimus, kuriuose savivaldybė yra įpareigota panašius užrašus pašalinti (prie Lavoriškių lenkiškas užrašas „Gmina Lawaryszki“).

Vilniaus rajono meras Robertas Duchnevičius dėl VKI viršininko Audriaus Valotkos teiginių kreipėsi į kultūros ministrą Simoną Kairį bei Valstybinės lietuvių kalbos komisijos (VLKK) pirmininkę Violetą Meiliūnaitę, teigdamas, esą kalbos apie dvikalbes lenteles Vilniaus rajone kursto tautinę nesantaiką, skelbia, neetiškus ir tikrovės neatitinkančius teiginius [2].

¹ <https://www.delfi.lt/spausdinti/?id=93978131>

² https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/r-duchnevic-kreipesi-i-ministra-ir-vlkk-vadove-a-valotkos-issireiskimai-kursto-nesantaika-56-2085814?utm_medium=copied

Kultūros ministras S. Kairys sudarė komisija, kuri vertins VKI viršininko teiginius, neleistinai iš anksto pareikšdamas nuostatą, jog smerkia minėtus VKI viršininko teiginius.

Lietuvos administracinių ginčų komisija nusprendė, kad Valstybinės kalbos inspekcijos nurodymas šalinti užrašus yra neteisėtas ir nepagrįstas, esą, nors ginčo užrašai yra kelkraštyje, tačiau taip, kaip jie užfiksuoti pateiktose nuotraukose, savaime nedaro šių užrašų viešaisiais ir oficialiais, visiškai nepasisakydama, ką minėti užrašai kelkraštyje žymi, jeigu ne gyvenvietę.

Žmogaus teisių organizacijų vertinimas

Lietuvos žmogaus teisių organizacijos sprendžia, kad susidariusi situacija turi būti vertinama tiek teisiniu, tiek politiniu požiūriu:

1. VKI viršininkas, vykdydamas savo tiesiogines pareigas, siekia ne asmeninių, o Lietuvos valstybės įstatymais nustatytų tikslų – „kontroliuoti, kaip valstybės ir savivaldybių institucijose laikomasi Valstybinės kalbos įstatymo, Valstybinės lietuvių kalbos komisijos nutarimų ir kitų teisės norminių aktų, nustatančių valstybinės kalbos vartojimo bei taisyklingumo reikalavimus [3]. Todėl išankstinis ir neigiamas bei viešas Kultūros ministro S.Kairio pareiškimas VKI viršininko reikalavimų atžvilgiu (pašalinti minėtus lenkiškus vietovardžių užrašus), rodo minėto ministro profesinę nekompetenciją, jo šališkumą bei piktnaudžiavimą tarnybine padėtimi, darant neleistiną spaudimą jo paties sudarytai komisijai (ministras daro išvadą, net nelaukiant sudarytos komisijos išvadų).
2. Vilniaus rajono mero Roberto Duchnevičius kreipimasis į kultūros ministrą dėl VKI viršininko teiginių, esą kalbos apie dvikalbes lenteles Vilniaus rajone kursto tautinę nesantaiką, yra politinio pobūdžio spekuliacija, nes minėtas meras negalėjo nežinoti, kad teismai šiuo klausimų jau yra priėmę atitinkamus sprendimus dėl analogiškų užrašų pašalinimo.
3. Lietuvos administracinių ginčų komisijos sprendimas, kad VKI nurodymas šalinti minėtus užrašus yra neteisėtas ir nepagrįstas, neva ginčo užrašai yra kelkraštyje, taip, kaip jie užfiksuoti pateiktose nuotraukose, tačiau tai savaime nedaro šių užrašų viešaisiais ir oficialiais, yra politinės konjunktūros turinio ir teisinės manipuliacijos pavyzdys, nes minėta komisija nenurodė, kokį objektą kelkraštyje, jei ne gyvenvietę (pvz., kultūros ar pramonės objektą) šie užrašai žymi.
4. Galiausiai pats gyvenviečių žymėjimas lenkiškais užrašais („Bieliszki“ ir „Orzełówka“), pažeidžiant Lietuvos įstatymus ir LR Konstitucijos nuostatas vykstančio karo metu Ukrainoje yra akivaizdi politinė provokacija, kuria siekiama sukiršinti lietuvius ir lenkakalbius Lietuvos piliečius, kartu sukelti politinę įtampą Lietuvos ir Lenkijos valstybių santykiuose. Neabejotina, jog tokias provokacijas rengia ne paprasti piliečiai, o tokiu kiršinimu labiausiai suinteresuotos nedraugiškos kaimyninės šalys ir joms atstovaujanti politinės jėgos.

Lietuvos žmogaus teisių organizacijos daro išvadą, kad minėtų Vilniaus rajono gyvenviečių žymėjimas lenkiškais užrašais, taip pat Vilniaus rajono mero kreipimasis į Kultūros ministrą ir pastarojo VKI viršininką viešai smerkiantis elgesys bei konjunktūrinis Lietuvos administracinių ginčų komisijos sprendimas, visiškai sutampa su Rusijos hibridinio karo prieš Baltijos valstybes tikslais, kuriais siekiama skaldyti šalies visuomenę, didinant joje socialinę įtampą ir kiršinti Lietuvoje gyvenančius kitataučius.

Atsižvelgiant į tai prašome:

1. Lietuvos Respublikos Prezidentą, Seimo Pirmininkę ir Ministrę Pirmininkę, davusius priesaiką saugoti šalies Konstituciją ir kartu saugoti bei ginti valstybinę lietuvių kalbą, nedviprasmiškai pareikalauti

³ Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos inspekcijos įstatymo 4 str.

Generalinę prokuratūrą ir šalies Saugumo departamentą nustatyti, kokios politinės jėgos, esant kritinei tarptautinei įtampai dėl vystančio karo Ukrainoje ir provokacijų prie Lietuvos valstybės sienų, siekia sukiršinti lietuvius ir lenkakalbius Lietuvos piliečius, kurti politinę įtampą Lietuvos ir Lenkijos valstybių santykiuose.

2. Jei Kultūros ministro S. Kairio sudaryta komisija įvykdytų šio ministro pageidavimą ir nepalankiai įvertintų minėtus VKI viršininko teiginius dėl valstybinės kalbos įstatymo pažeidimų, žymint Bieliškės ir Ažulaukės gyvenvietes, prašome viešai pažadėjusį Seimo narį A. Ažubalį ir ypač Lietuvos valstybingumo gynimą deklaruojančią „Respublikonų“ bendriją Seimo TS-LKD frakcijos sudėtyje, inicijuoti nepasitikėjimą Seime Kultūros ministru S. Kairiu, kuris dėl nepakankamos kompetencijos, piktnaudžiaudamas tarnybine padėtimi ir siekdamas jam pageidaujamo rezultato, viešu neigiamu įvertinimu dėl VKI viršininko A. Valotkos pranešimo apie Vilniaus rajone įrengtus Bieliškės ir Ažulaukės gyvenviečių žymėjimus užrašais „Bieliszki“ ir „Orzełówka“, darė tarnybinį spaudimą savo paties sudarytai komisijai.

Lietuvos žmogaus teisių koordinavimo centras tikisi, jog VKI viršininkas A. Valotka kreipėsi į teismą dėl Lietuvos administracinių ginčų komisijos sprendimo minėtu klausimu panaikinimo.

Lietuvos žmogaus teisių koordinavimo centras:

Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacija –

Romualdas Povilaitis

Lietuvos žmogaus teisių asociacija –

Vytautas Budnikas

Lietuvos kultūros kongreso garbės primininkas -

Krescencijus Stoškus

Piliečių gynybos paramos fondas –

Stasys Kaušinis

Lietuvos Helsinkio grupė –

Aurelija Kuzmaite

Nurodytų asmenų pritarimą kreipimosi turiniui tvirtinu.

Piliečių gynybos paramos fondo direktorius

Tel.: 869996923

El.p. pasakos12@gmail.com

Stasys Kaušinis

